

Pohod po sledih soške fronte Brestovica pri Komnu

vsako leto zadnja nedelja v mesecu oktobru

O Brestovici pri Komnu

V neposredni bližini stika Krasa z Jadranskim morjem, le dobra dva kilometra od izvirov znane reke Timave, se na dnu prostrane suhe doline (Brestoviški dol) razteza vas Brestovica pri Komnu, razdeljena na Gorenjo in Dolenjo Brestovico, k njej pa sodijo še zaselki Klariči, Mohorini in Možci. K vaški skupnosti pa sodita tudi zaselka Vale in Majerji. Širše območje je bilo naseljeno že v prazgodovini, ko so na okoliških vzpetinah stala gradišča.

V rimski dob je tu potekala Via Gemina, ki je Oglej čez Kras povezovala z notranjostjo.

Prvi znani podatki o današnji Brestovici

segajo v srednji vek, ko je oglejski patriarh podelil posesti vasi samostanu sv. Martina v Belligni južno od Ogleja. Prvotno srednjeveško naselje naj bi bilo na Kuclju pri cerkvi sv. Anastazije. Po ustnem izročilu naj bi dno doline tedaj poplavljal jezero, ob katerem so uspevali bresti, ki so vasi dali ime.

Brestovica pri Komnu je bila popolnoma porušena v prvi svetovni vojni, ko se je italijanska vojska v 11. soški bitki približala podnožju bližnjega hriba Grmade.

Vas so po vojni obnovili. V vasi je svoj čas cvetela domača obrt bičarstvo, ki je mnogim vaščanom omogočala

dodatni zaslužek. Poznano je bilo gojenje sviloprejk, o čemer pričajo številna murvina drevesa.

O pohodu

Možna je izbira dveh različnih dolžin pohoda:

1. trasa: 10 km; od Brestovice do Cerovelj in Pejce jame v Italiji, do Grofove jame in nazaj v Brestovico.

2. trasa: 15 km; od Brestovice do Cerovelj in Pejce jame v Italiji do Grofove jame v sosednjo Italijo do Medje vasi, spust po nekdanji vojaški poti ob meji do zaselka Komarji tik ob nekdanjem maloobmejnem prehodu, ter nazaj v Brestovico.

Izhodišče pohoda je pred nekdanjo šolo v Dolenji Brestovici, zgrajeno med obema svetovnjima vojnama. Od tam se prek Polja podamo v kilometer oddaljeno Gorenjo Brestovico. Malo naprej od kamnitega znamenja (pila) zavijemo desno na kolovoz, ki nas med vinogradi pripelje v vas, stisnjeno na vzhodnem robu Polja. Prostrana uravnava Polja ima nekatere značilnosti kraškega polja, saj jo z vseh strani obdaja višji svet, dno, v katerem so danes predvsem vinogradi, je skoraj povsem ravno, na skrajnem jugovzhodnem robu pa se odpira vhod v brezno Dolenjca, ki ima značilnosti estavele, ponora in občasnega bruhalnika vode.

V Gorenji Brestovici zavijemo desno proti vznožju hriba in se vzhopamo do cerkvice svete Anastazije. Od cerkve se mimo majhnega kala Tuklca podamo do ostankov hiš na Kuclju. Zaselek na Kuclju je poleg Mohorinov najstarejši del Brestovice. V 15. stol. so tam postavili prve hiše, saj je bila lokacija varnejša od Polja, kjer so ljudi ogrožale občasne poplave.

Na Kuclju se pot obrne proti jugu, po pobočju navzgor. Čez približno pol ure dosežemo razpotje, kjer se levo odcepi kolovoz, ki mimo razgledišča pelje do naslednjega

razpotja za Vrščem. Če gremo levo, se po dobrih dvesto metrih najdemo pri zanimivih kavernah v eni od vrtač.

V okolici Grmade so svoje položaje imele različne topniške baterije, med njimi tudi baterija 10,4 cm topov. V bližini položaja si je moštvo uredilo zaklonišče v dveh kavernah; nad vhodom ene je napis Moritz. Vhod je še dodatno ojačan za zaščito pred italijanskimi topovskimi izstrelki.

Vrnemo se na razpotje za Vrščem in se podamo navkreber do nekdanje obmejne stražnice jugoslovanske vojske, ki je spomin na čase pred razpadom Jugoslavije, ko je bilo obmejno območje nedostopno in strogo nadzorovano. Od stražnice tik ob meji prispemo do kolovoza, ki pod Ostrim vrhom vodi v Cerovlje. Po njem se spustimo proti severu do razpotja, kjer se ponovno podamo navzgor proti vrhu Grmade. Vse ožji in vse bolj strm kamnit kolovoz nas tik od meji z Italijo pripelje do naslednje ceste, ki povezuje Medjo vas s Cerovljami.

Odpravimo se proti Cerovljam, od tod se vzpnemo proti Pejci jami, ki leži nedaleč od vrha Grmade. Tu se že nahajamo na pobočju Grofovih hribov, ki so svoje ime dobili, ker so nekoč pripadali grofovski družini z bližnjega devinskega gradu. Med hojo se nam vseskozi ponuja lep razgled na bližnje kraške vasi.

Grofovi hribi so le del plečatega hriba Grmada (324m), ki je najbolj znan iz časa soške fronte, ko je avstro-ogrski armadi predstavljala zadnji branik, italijanski pa zadnjo oviro na poti do Trsta. Številni vojaki z obeh strani so tu našli zadnje počivališče in mnogi ostanki kavern, strelskih jarkov in drugih vojnih objektov pričajo o dogodkih pred skoraj sto leti. Med pričami te zgodovine je tudi Grofova jama. Vhod vanjo je tik pod najvišjo točko našega izleta.

Grofova jama je poševna fosilna jama s petimi vhodi, dolga 350 in 50 metrov globoka.

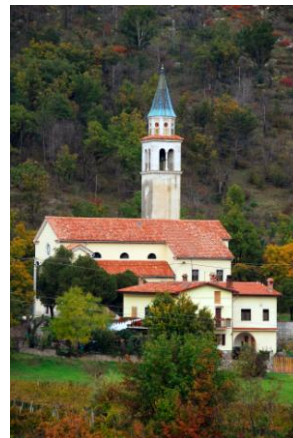
Avstro-ogrška vojska jo je v prvi svetovni vojni preuredila v zaklonišče. V ta namen so skopali štiri rove in zgornji del jame preuredili v devet platojev za pograde.

Ta del je tudi osvetljen in urejen za ogled, na dnu pa se rov prevesi v brezno, ki vodi v spodnje dvorane. V okolici jame je veliko ostankov utrd, strelskih jarkov in kavern. Na ploščadi nad vhodom v jamo, kjer je bil tudi topniški položaj, se nam razprejo čudoviti pogledi na kraje pod nami, ob jasnem obzorju pa tudi na vrhove Julijskih in Karnijskih Alp ter Dolomitov. Tudi ogled Grofove jame je vključena program pohoda.

Med ostanki jarkov in kavern nas pot vodi v jugozahodni smeri do naslednjega razgledišča na Jastrebu. Z njega se spustimo do ceste na sedlu med Jastrebom in sosednjo Gredino. Tu se pohod razcepi na krajšo traso, ki se spusti nazaj na izhodišče in na daljšo, ki nas pelje skozi Medjo vas, drugo zamejsko vasico, ki jo obiščemo. Vasica je znana po tem, da ima vse dni v letu odprto osmico, ki jo izmenično priredi devet osmičarjev.

Od tod se po nekdanji vojaški poti ob meji spustimo do zaselka Komarji, tik zraven nekdanjega maloobmejnega prehoda. Vračamo se mimo zaselka Klariči in po trasi vodovoda do izhodišča pri vaški šoli.

Kulturna dediščina vasi Vas premore dve cerkvi. Starejšo, pred kratkim strokovno obnovljeno sv. Anastazijo so zgradili v 15. ali 16. stoletju, sestavljena je iz manjše ladje in prezbiterija, kjer se nahaja lesen baročni oltar s kipom sv. Anastazije. Na stropu prezbiterija je slika sv. Trojice. Na mestu prejšnjega zvonika so po prvi svetovni vojni pozidali vhodno lopo z manjšim zvonikom.

Po ustnem izročilu naj bi bila tu postaja in počivališče romarjev na poti v samostan v Štivanu.

Druga, cerkev sv. Lovrenca je bila zgrajena leta 1927, na mestu prvotne, ki je bila porušena v 1. svetovni vojni. Nova cerkev je zgrajena v duhu historicizma, saj posnema starejše arhitekturne sloge. Vhodna vrata krasi

relief sv. Lovrenca, kateremu je posvečen tudi glavni oltar s sliko na platnu, delo goriškega slikarja Del Nerija iz leta 1929.

Zdravje Neskončne peš in kolesarske poti po Krasu

Gastronomija Kras slovi tudi po izvrstnih osmicah, kjer kmetje gostom na svojem domu teden dni ponujajo hrano in vino, ki ga pridelajo na svoji kmetiji. Na osmico vas bodo na križiščih opozorili smerokazi s fresko in krajem, kjer se osmica dogaja. Osmičarstvo na Primorskem ima že dolgo tradicijo, vse od časa vladanja habsburške cesarice Marije Terezije

Da pa nekdanje osmice še zdaleč niso bile podobne današnjim, boste to spoznali, ko jih boste obiskali.

Eno izmed njih vsako leto prvi teden v juniju pripravijo na kmetiji Rebula v Brestovici pri Komnu 32.

Turistično društvo Brest, Brestovica pri Komnu
Brestovica pri Komnu 55, 6223 Komen

www.brestovica.com

Stane Švigelj, (05) 766 43 34, 031 670 760
stane.svigelj@siol.net

Katja Krošelj, (05) 766 43 44, 040 464 830
katja.kroselj@siol.net

Brest